

چاشنی‌های هضم اطلاعات

چگونه دانش‌آموزان اطلاعات را
بهتر به خاطر بسپارند؟

بدون در نظر گرفتن نوع مدرسه‌ای که در آن تدریس می‌کنید و بدون در نظر گرفتن موقعیت جغرافیایی مدرسه‌تان (شهری یا روستایی)، در هر صورت، از شما به عنوان آموزگار انتظار می‌رود در زمان محدودی که در اختیار دارید، اطلاعات زیادی را به دانش‌آموزان بدهید. از طرف دیگر، دانش‌آموزان مغزی شبیه ما دارند و در زمان محدود، اطلاعات محدودی را می‌توانند فراگیرند. در این مطلب، راه‌هایی را به شما معرفی می‌کنیم که از طریق آن‌ها دانش‌آموزانتان بتوانند اطلاعات بیشتری را به خاطر بسپارند.

۱. اطلاعات را دسته‌بندی کنید

ببایید با هم یک آزمون ساده انجام دهیم: به اعداد زیر، به مدت ۱۰ ثانیه، نگاه کنید. آن‌ها را حفظ کنید و سپس نگاهتان را از آن‌ها بردارید. حال سعی کنید آن‌ها را به خاطر آورید:

۲۴ ۵۳ ۸۰ ۷۵ ۹ ۳۶ ۶۹ ۱۷ ۹۵

بسیار خب، چند عدد را به یاد می‌آورید؟ حال فهرست دیگری از اعداد را ببینید و همان مرحله‌ی قبل را دوباره تکرار کنید. این بار چند تا از آن اعداد را به خاطر می‌آورید؟

۱۳۵۸ ۱۱۰ ۳۶۵ ۲۴/۷

اعدادی که این بار به یاد آوردید بیشترند. چرا؟ اگرچه هر دو فهرست شامل رقم‌های مثل هم هستند، اما فهرست دوم یک تفاوت مهم با فهرست اول دارد؛ این اعداد معنادارند: عدد اول، سالی است که بیشتر مردم ایران با آن آشنا هستند. عدد دوم شماره تلفن پلیس، عدد سوم تعداد روزهای سال و عدد چهارم یک عبارت مشترک به معنای ۲۴ ساعت از شبانه‌روز در هفت روز هفته است. اعداد معنادار برای به خاطر سپاری آسان‌ترند، به این دلیل که جزئیات خاطر‌انگیزی نسبت به بقیه‌ی اعداد دارند.

این آزمایش ساده است و نسبت به استانداردهای امروز خلاقانه نیست، اما نکته‌ی مهمی را گوشزد می‌کند. اگر می‌خواهید دانش‌آموزان اطلاعات زیادی را به خاطر بسپارند، تا جای ممکن، سعی کنید آن‌ها را به گروه‌های معنادار طبقه‌بندی کنید. مثلاً در درس مطالعات اجتماعی می‌توانید همه‌ی شخصیت‌های مهم را در یک درس قرار دهید، به جای اینکه آن‌ها را در دوره‌های زمانی خاص، طبق ترتیبی که در کتاب درسی آمده است، تدریس کنید.

می‌کرد. اگرچه امروزه سخنرانی محض در به‌خاطر سپاری اطلاعات به دانش‌آموزان کمکی نمی‌کند، اما دانش‌آموزان این معلم نمرات بسیار خوبی در امتحان تاریخ می‌گرفتند.

راز موفقیت این معلم چه بود؟ او چگونه موضوعات را مطرح می‌کرد که دانش‌آموزان همه‌ی آن‌ها را به خاطر می‌سپردند؟ پاسخ این است که او مهارتی باورنکردنی در خلق داستان داشت. سخنرانی‌های او فقط سخنرانی نبودند؛ داستان‌های بزرگی از تلخی، شیرینی، اشک‌ها و لبخندهای کشورمان بودند که با مردم خوب و بد کامل می‌شدند. ما دانش‌آموزان به قدری شیفته‌ی این داستان‌ها می‌شدیم که هیچ‌گاه آن‌ها را فراموش نکرده‌ایم.

به‌عنوان آموزگار، اطلاعات را در داستان‌ها قرار دهید. البته نه به این معنی که باید از قهرمانان اسطوره بسازید. بلکه تلاش کنید اطلاعاتتان را به‌صورت داستان‌های در هم آمیخته یا در هم بافته ارائه دهید، به جای اینکه مجموعه‌ای از واقعیات جدا از هم را بیان کنید. برخی از درس‌ها مثل زبان فارسی و تاریخ برای خلق داستان راحت‌تر از درس‌های دیگرند. اما در درس‌های ریاضی، علوم یا هنر اطلاعات تقریباً به هم پیوسته‌اند و در امتداد هم می‌آیند و همدیگر را کامل می‌کنند. این ارتباط، بسیار آسان‌تر از خلق داستان است؛ البته اگر آن‌ها را در ترتیب درستی قرار دهید.

۳. برای تدریس موضوع جدید از دانش قبلی دانش‌آموزان استفاده کنید

اغلب آموزگاران از دانش قبلی دانش‌آموزان فقط در شروع درس جدید استفاده می‌کنند، اما استفاده از دانش قبلی، در طول درس نیز می‌تواند خیلی مفید باشد. روش‌هایی وجود دارند که می‌توانند با استفاده از دانش قبلی، اطلاعات را برای دانش‌آموزان در دسترس‌تر و پربارتر کنند.

بهترین آموزگاری که از این روش استفاده می‌کرد، یک معلم جغرافیا بود. در تدریس آب و هوایی ایران، ابتدا شهر مادری دانش‌آموز را روی تخته‌ی کلاس در ستونی می‌نوشت. در ستون دیگر، آب و هوای آن شهر و در ستون‌های بعدی موقعیت جغرافیایی، فرهنگ و صنایع دستی هر شهر را با جزئیات کامل از بچه‌ها می‌پرسید و ستون‌ها را پر می‌کرد. به این ترتیب، دانش‌آموزان با شهرها و تنوع آب و هوایی آن‌ها آشنا می‌شدند. این روش باعث می‌شود دانش‌آموزان هیچ‌گاه اطلاعات ارائه شده را فراموش نکنند.

استفاده از دانش قبلی به اندازه‌ی تشبیه مؤثر است. در واقع، شما با گرفتن اطلاعات قبلی دانش‌آموزان و انطباق آن‌ها با نکات جدید، دانش‌آموزان را کامل‌تر می‌کنید.

منبع

I. Matthew Johnson (2010). Finding success the first year: a survivor's guide for new teachers. USA

۲. اطلاعات را در داستان بنشانید

هر چیزی، از تبلیغات بازرگانی درباره‌ی رفع شوره‌ی سر گرفته تا بطری‌های شیر در قفسه‌های فروشگاه‌های بزرگ، برای خودش داستانی دارد. در طول تاریخ، داستان‌ها برای ذخیره‌ی اطلاعات در حافظه‌ی بشر تأثیرگذارترین وسیله بوده‌اند. من در دبیرستان یک معلم تاریخ داشتم. او بسیاری از محققان آموزش و پرورش را حیرت‌زده کرد. در واقع، او کاری نمی‌کرد و تمام روز را سخنرانی